

Tugimaantee nr 23 Rakvere-Haljala eelprojekt
Keskkonnamõju hindamise programm

Hendrikson & Ko
Raekoja plats 8, Tartu
Pärnu mnt 30-4, Tallinn

Keskkonnaekspert
Jaak Järvekülg (litsents KMH0127)

.....

Sisukord

1. KAVANDATAVA TEGEVUSE EESMÄRK	3
2. OLEMASOLEVA OLUKORRA, KAVANDATAVA TEGEVUSE JA VARIANTIDE LÜHIKIRJELDUS	3
3. KAVANDATAVA TEGEVUSE KESKKONNAMÕJU.....	7
4. HINDAMISMETOODIKA KIRJELDUS	9
5. KMH PROTSESS JA AJAKAVA.....	10
6. ANDMED AREDAJA KOHTA NING EKSPERTRÜHMA KOOSSEIS.	11
7. KMH PROGRAMMI AVALIKUL VÄLJAPANEKUL JA ARUTELUL LAEKUNUD ETTEPANEKUTEST JA MUUST TAGASISIDEST.....	11
LISA 1. KMH ALGATAMISOTSUS JA EELPROJEKTI LÄHTEÜLESANNE	13
LISA 2. JOONISED	27
LISA 3. KMH ALGATAMISEST JA PROGRAMMI AVALIKUSTAMISEST TEAVITAMINE.....	36
LISA 4. TAGASISIDE (JA VASTUSED) KMH PROGRAMMI AVALIKUSTAMISEL.....	39
LISA 5. KMH PROGRAMMI AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL	43

1. Kavandatava tegevuse eesmärk

Käesolev keskkonnamõju hindamine (KMH) viiakse läbi Tugimaantee nr 23 Rakvere-Haljala eelprojektiga kavandatavatele tegevustele. KMH algatamisotsus on lisatud lisas 1.

Projekti eesmärgiks on majanduslikult tasuva lahenduse väljatöötamine ja trassikoridori täpsustamine/asukoha valik koos keskkonnamõjude hindamisega Rakvere-Haljala tugimaanteel nr 23. Projekti lähteülesanne on lisatud lisas 1.

Teede rekonstrueerimise eesmärgiks üldisemalt (pea kõigi teeprojektide puhul) on teede läbilaskevõime suurendamine ning liiklusohutuse ja liikluskorralduse taseme parandamine.

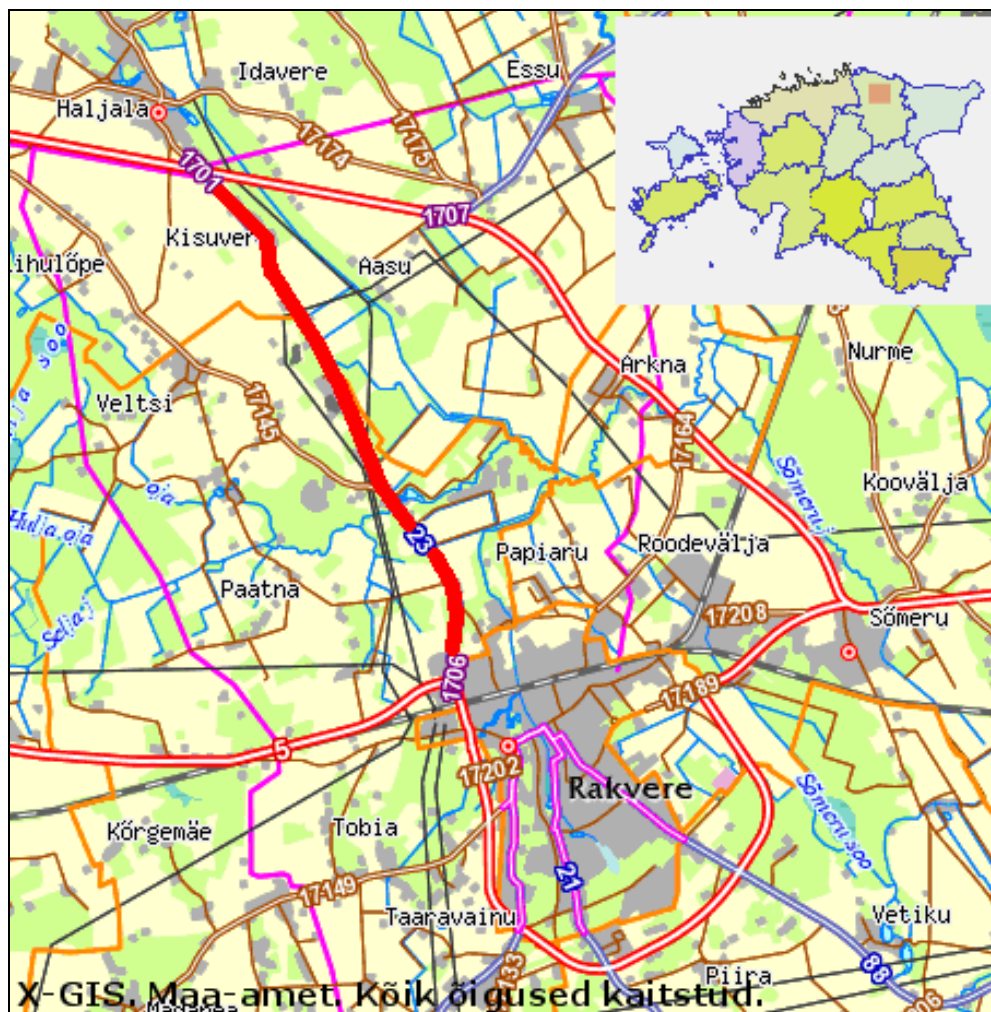
2. Olemasoleva olukorra, kavandatava tegevuse ja variantide lühikirjeldus

Tugimaantee nr 23 Rakvere – Haljala olemasolev pikkus on 8,333 km ja ühendab kahte põhimaanteed: algus põhimaanteelt nr 5 Pärnu – Rakvere – Sõmeru km 171,488 (Moonaküla ristmik) ja lõpp põhimaanteel nr 1 Tallinn – Narva km 88,926 (Haljala ristmik). Projektiga hõlmatav teelõik on kujutatud joonisel 1. Maanteelõik km 0,0-4,8 asub Rakvere vallas, km 4,8-8,333 Haljala vallas. Lõigus km 0,0-0,353 on kate ehitatud 2001, km 0,353-0,855 ning km 1,259-8,333 1988 aastal ja km 0,855-1,259 on kate ehitatud 2005.a.

Km 2,849 asub Päide sild. Riigimaantee lõigus km 4,95-5,90 vasakul pool asub Pahnimäe kaitseala; Samuti asub samas piirkonnas riigimaantee vahetusläheduses muinsuskaitse all olev kinnismälestis: Linnus „Kloodi Pahnimägi“. Km 0,0-1,5 on kiiresti arenev piirkond (bensiinijaamad, kerkimas uued ärihooned, palju detailplaneeringuid). Samuti on lõigu alguses riigimaantee sanitaarkaitsevööndis paneel- ja palju ühepereelamuid.

Km 3,134 asub ristumine kõrvalmaanteega nr 17145 Vanamõisa – Veltsi – Päide (Päide ristmik). AS Talteri poolt on koostatud tööprojekt „Mahasõidud Ristmiku kinnistule Lääne-Virumaa, Rakvere vald, Tõrremäe küla“ (töö nr 008/07), mis hõlmab riigimaantee nr 23 km 0,26 ristmiku ümberehitamist. Põhimaantee nr 1 Tallinn – Narva Rõmeda – Haljala lõigu (km 78,4-90,5) kohta toimub eelprojekteerimine, mille käigus leitakse ristumisel riigimaanteega nr 23 eritasandiline lahend. Riigimaantee lõiku km 0,6-0,8 on Põhjakeskuse liikluskorralduse lahendamiseks arendajal plaanis projekteerida uus ristmik.

Liiklusintensiivsus tugimaantee nr 23 Rakvere – Haljala oli 2007. aasta andmetel 5750 a/ööp. Teel on suur osatähtsus transiidi liikumisel Kundast Pärnu suunas.

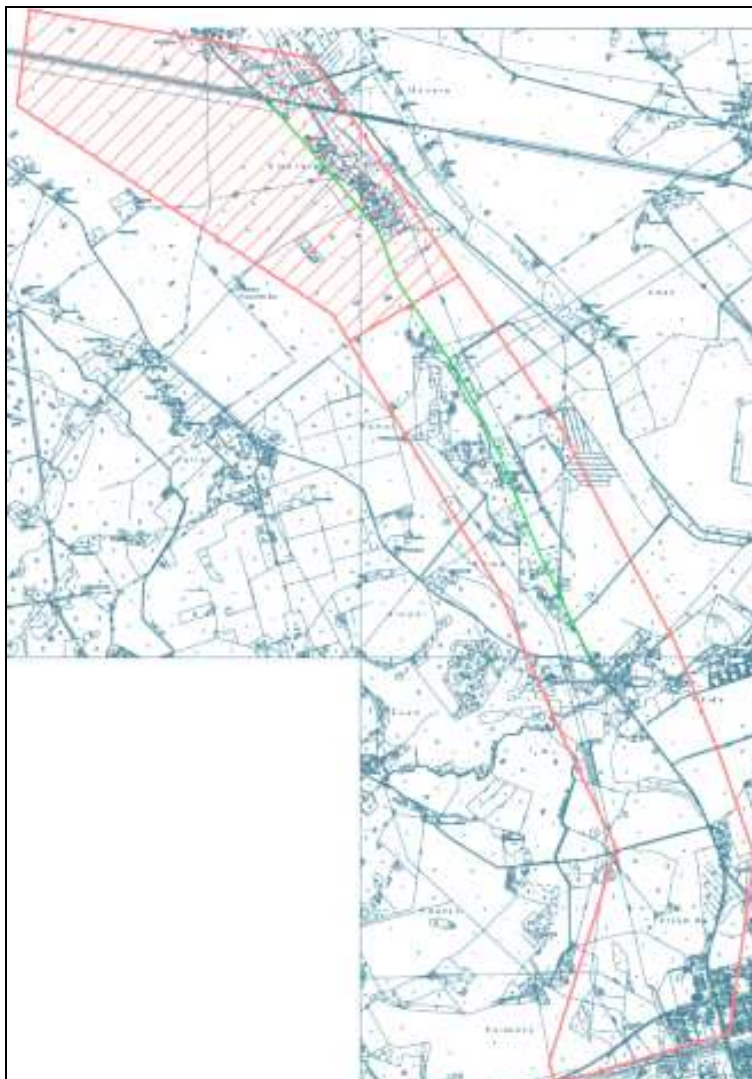

Joonis 1. Projektiga hõlmatav teelõik (punasega)

Tee projekteerimisel arvestatakse järgmiste eeldustega:

- Tulenevalt prognoositud liiklussagedusest ning tee otstarbest projekteeritakse Rakvere-Haljala maantee kuni Põhjakeskuse ristmikuni projektkiirusega 70km/h linnamagistraalina (EVS 843:2003) järgi, peale Põhjakeskuse ristmikkuala projektkiirusega 100km/h, 1+1 rajalise maanteena.
- Projekteerimisel käsitletakse vaid projekti jaoks määratletud maa-ala (kujutatud joonisel 2) ning ajaperioodi kuni aastani 2035 (arvestus- ehk prognoosiperiood).
- Rakvere põhjapoolne ümbersõit valmib pärast arvestusperioodi (peale 2035a) - seega käesoleva projektiga detailselt ei käsitleta.
- Raudtealune autoliikluse tunnel läbi linna (Näituse tn juures) on välistatud (tulenevalt kohaliku omavalitsuse seisukohast).
- Objekti ehitusajaks on arvestuslikult 2014 a.

Kogu teelõigu ulatuses lähtutakse põhimõttest, et kohalike teede ja mahasõitude otseühendused Rakvere-Haljala maanteele suletakse ning need juhitakse kokku suurematesse ristmikesse – liiklusohutuse ning tee läbilaskvuse suurendamiseks.

Joonis 2. Projekteerimiseks määratud maa-ala – projekti plaaniline ulatus.

Tee projekteerimisel käsitletavat variandid

Erinevaid lahendusvariante kaalutakse projektiga hõlmatava tee Rakvere-poolses otsas tulenevalt *Liiklus- ja koormussageduse prognoosi ning liiklusohutuse inspekteerimise tugimaantee nr 23 Rakvere – Haljala* aruandest. Erinevate variantide skeemid on toodud lisas 2.

0-Variant

tähendab seda, et olemasolev maantee jääb sellisena nagu on: 2-rajaliseks ning ristmikud samasugusteks - T-kujulisteks ristmikteks.

Kõik põhimaantee peale- ja mahasõidud jäävad alles. Kergliiklusteed- ja tunnelid ning ka kogujateed puuduvad.

Variant A

Rakvere – Haljala maantee viiakse vähemalt 2 km pikkuse lõiguna uuele trassile. Olemasolev teeosa jääb teenindama linnasisest ja kohaliku liiklust. Uuele trassile rajatavat teed on selle variandi puhul kõige rohkem.

Variant B

Variant B – Tõenäoliselt kõige odavam, kuid ilmselt ka kõige lühemat aega nõuetele vastav variant. Suhteliselt palju tuleb ehitada kohalikke jaotustänavaid, sest suure liiklussageduse tõttu ei ole Moonaküla liiklust lasta välja vahetult tugimaanteele, vaid see peab toimuma läbi Põhjakeskuse ringristmiku. Ainult Moonaküla ja Põhjakeskuse ringristmike vahele on vajalik 2+2 sõidurada (vt. lisa 2 joonisel tumesinine joon).

Variant C

Sisaldab endas variantide A ja B nõu parimaid detaile. Võimaldab kaunis paindlikult ja vastavalt nõudlusele projekti etapiviisiliselt realiseerida. Puuduseks on see, et kohalik ja läbiv liiklus ei ole üksteisest eraldatud nagu Variandil A. Ainult Moonaküla ja Põhjakeskuse ringristmike vahele on vajalik 2+2 sõidurada.

Kõigi 3 variandi korral on arvestatud Rakvere põhjapoolse ringtee ühendusvõimalusega (T-23 ristmiku võimalusega) ning olemasolevast raudteeviaduktist lääne poole (ca 0,5km kaugusele) viadukti/tunneli rajamise võimalusega.

Suvilate teeristmik on planeeritud ringristmikuna, kuhu koondatakse ohutuse tagamiseks kõik ümbritsevate teede harud vastavalt *Liiklus- ja koormussageduse prognoosi ning liiklusohutuse inspekteerimise tugimaanteel nr 23 Rakvere – Haljala* aruandele.

Kergliiklustee on kavandatud peamiselt paremale poole maanteed (kohati võib olla ka vasakul pool) koos vajaminevate kergliiklustunnelitega põhitee alt.

Projekteeritava tee parameetrid

Tugimaantee on ette nähtud 2-rajaline (tulenevalt prognoositud liiklussagedusest), kohati mõne variandi puhul 4-rajaline (vt. lisa 2 joonistel tumesinine joon).

Projektiga kavandatavad te ristlõiked on järgmised (vt ka joonised lisa 2):

- Tugimaantee 2+2 rada (projektkiirus 70km/h) – ette nähtud variantide B ja C puhul alates objekti algusest kuni Põhjakeskuse ristmikuni – ristlõige on valitud linna magistraaltänavade standardile vastavalt. Eraldusriba on 3,8m laiune, keskel on ette nähtud metallpiire (0,8m laiuselt) koos valgustipostidega.
- Tugimaantee 1+1 rada (projektkiirus 100km/h) – kõikide variantide korral (va 2+2 rajaga alas ning mitte enne esimest ringristmikku) – ristlõige on valitud maanteenormidele vastavalt. Valgustipostid on ette nähtud ristmikualade korral.

- Tugimaantee 1+1 koos laiendustega – üldosas sama mis tugimaantee 1+1 ristlõige, välimises ääres lisarada (3,25m lai) kiirendus- ja aeglustusradadele.
- Ringristmik – tagab piisavalt suure läbilaskevõime ning on suhteliselt väheste konfliktpunktidega ristmikutüüp. Ristmikku läbides sõidukiirus väheneb oluliselt, mis vähendab ka võimalike õnnetuste raskusastet. Ringristmiku sõiduraja laius sõltub ringi raadiusest.
- Kogujateed – 7-9m laiused 2-suunalised teed.
- Kergliiklustee – ca 3m laiune, vähemalt osaliselt valgustatud.

Ristlõigete joonised on toodud lisas 2.

3. Kavandatava tegevuse keskkonnamõju

Keskkonnamõju hindamisel arvestatakse enne KMH algatamist Otsustaja (Viru Teedevalitsus) poolt läbi viidud eelhindamises toodud nõuetega ning analüüsitakse ka täiendavaid mõjuvaldkondi, mis osutuvad KMH käigus oluliseks. Seejuures juhindutakse teeprojektide mõjuhindamise parimast praktikast Eestis.

Läbi viidud eelhinnangus sisalduvad järgmised tingimused KMH läbi viimiseks:

Asjaolud, mistõttu on vaja läbi viia keskkonnamõju hindamine:

- *Tee laiendamine ja võimalik osaline uue teetrassi rajamine muudab keskkonda uue tee asukohas jäädavalt, olulisem on mõju uue teetrassi korral.*
- *Eeldatavasti on mitmeid olulisi mõjusid võimalik vältida, kasutades leevendavaid meetmeid. Leevendavate meetmete vajaduse analüüsimine on keskkonnamõju hindamise üheks eesmärgiks.*
- *Kuna projekteeritava teelõigu äärde jääb elualasid, on vaja hinnata liikluse põhjustatud müra (vibratsiooni) ja õhusaaste mõju tee äärsetele aladele.*
- *Projektiga hõlmatava teelõigu ääres asub Pahnimägi kaitseala koos kultuurimälestisega Linnus „Kloodi Pahnimägi“ ning tee läheduses asub kaitsealune kultusekivi.*
- *Kavandatava tegevuse etapid. Eeldatav keskkonnamõju avaldub kahes erinevas etapis: ehitamine (näit. ajutiste asfaltbetoonitehaste ja purustite mõju; kütuse, kivimaterjalide ja freesitud materjalide ladustamise alad; üleskaevatud pinnase käitlemine; kuivendustööd; sõidutee ja teepervede laiendamine ning parandamine; jäätmete, sh. ohtlike teke ja käitlemine jne) ja kasutamine (näit. mõjud pinnaveele, põhjaveele, pinnasele, õhu kvaliteedile, maakasutusele, taimestikule, loomastikule, ökosüsteemidele, inimeste heaolule, tervisele ja varale, müra, vibratsioon, ala sadevee käitlemine jne).*

Keskkonnamõju hindamist läbi viiv keskkonnaekspert peab analüüsima lisaks eelnevates punktides loetletule ka teiste võimalike oluliste mõjude

võimalikkust, vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele.

Riigipiiriülest keskkonnamõju projektiga kavandatavate tegevustega ei kaasne.

Lisaks eelhinnangus toodule võib projektiga kavandatavatel tegevustel eeldatavalt olla olulisem mõju järgmistes valdkondades:

- Mõju naabruses asuvatele püsielanikele ja maaomanikele (sotsiaalne ja majanduslik mõju), mis võib avalduda eelkõige läbi võimalike juurdepääsuvõimaluste muutuse;
- Laiem sotsiaal-majanduslik mõju, mis võib avalduda eelkõige läbi:
 - Muutuste elamistingimustes;
 - Ettevõtluskliimas;
 - Transpordi (sh. Transiit) võimalustes kitsamalt.

Keskkonnamõju hindamise aruanne

Keskkonnamõju hindamine esitatakse dokumenteerituna KMH aruandes.

Lähtudes seadusandlust, heakskiidetud keskkonnamõju hindamise programmist ning arvesse võttes üldtunnustatud keskkonnamõju hindamise alaseid teadmisi ja hindamismetoodikat, koostame KMH aruande, mis sisaldab järgnevaid teemasid (aruande koostamisel arvestatakse Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 20 nõuetega).

- 1) Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus.
- 2) Kavandatav tegevus ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste kirjeldus.
- 3) Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ning hinnang selle piirkonna keskkonnaseisundile.
 - Asend.
 - Asustus ja sotsiaal-majanduslik olukord.
 - Geoloogiline ehitus ja reljeef.
 - Vetevõrk.
 - Kliima.
 - Maastik ja elustik (mets, muu taimestik, loomastik).
 - Looduskaitsetised väärtused.
 - Kultuurilised väärtused.
 - Pinnasevee tingimused
- 4) Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele nagu müra, jäätmete, vee, pinnase ja õhu saastatus jms.
- 5) Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju prognoosimeetodid.
- 6) Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju, sealhulgas kaudse mõju ning teiste tegevustega koosmõju, keskkonnaseisundile, sealhulgas inimese tervisele, heaolule ja varale, taimedele, loomadele, pinnasele, maastikule, vee või

õhu kvaliteedile, kliimale, kaitstavatele loodusobjektidele või kultuuripärandile.

7) Keskkonnamõju eeldatav toime ning kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmed ning nende kasutamise eeldatav efektiivsus. Aruandes soovitatakse muuhulgas müra leevendamiseks vajalikud meetmed.

8) Loodusvara kasutamise otstarbekus ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavus säästva arengu põhimõtetele.

9) Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ning nende paremusjärjestus füüsilise keskkonna ja sotsiaalmajandusliku keskkonna mõjude lõikes, lähtudes kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõjust ja hüvedest.

10) Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning konsultatsioonide tulemuste kohta.

11) Vajaduse korral raskuste käsitlemine, mis ilmnedid keskkonnamõju hindamisel ja aruande koostamisel.

12) Eelnevate punktide kokkuvõtte.

13) Teave keskkonnamõju hindamisel kasutatud allikate kohta.

14) Aruande kohta esitatud ettepanekud, vastuväited ja küsimused.

Aruandele lisatakse:

- 1) Aruande kohta esitatud ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste koopiad; ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste esitajatele saadetud vastuskirjade koopiad, milles selgitatakse aruande kohta esitatud ettepanekute ning vastuväidete arvestamist, põhjendatakse arvestamata jätmist ning vastatakse küsimustele.
- 2) Aruande avaliku arutelu protokoll koopia.
- 3) Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart.
- 4) Vajaduse korral muud lisad.

4. Hindamismetoodika kirjeldus

Keskkonnamõju hindamisel lähtutakse kehtivatest seadustest, heast tavast ning kasutatakse sellekohast tunnustatud metoodikat ja tehnikaid. Hindamisel kasutatav metoodika täpsustatakse mõjude hindamise teostamise käigus vastavalt kerkivatele vajadustele.

Eeldatavalt kasutatakse primaarandmete vahetut analüüsi, sekundaarandmete analüüsi, kaardikihtide võrdlemise meetodit, eksperthinnangut ning mainitud meetodite omavahel kombineerimist. Ala geobotaanilise analüüsi tegemisel viiakse läbi välitööd ja integreeritakse välitööde tulemusi ja olemasolevates materjalides leiduvat infot. Objekti vaatlus viiakse läbi ka mõju hindamisel loomadele. Müra mõju hindamisel kasutatakse prognoositava müra modelleerimist. Peale nende mainitud uuringute täiendavaid eriuuringuid KMH raames ette ei nähta.

KMH käigus avalike arutelude läbi viimisel kasutatakse modereeritud diskussiooni meetodit. Kavandatava tegevuse erinevate variantide võrdlemisel kasutatakse eeldatavalt semikvantitatiivse võrdlusmaatriksi meetodit.

5. KMH protsess ja ajakava

Keskkonnamõju hindamise läbiviimine ja avalikustamine toimub vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses* ja muudes avalikku menetlust puudutavates seadustes (*Haldusmenetluse seadus*) sätestatud nõuetele.

KMH ajagraafik on toodud tabelis 1. Täpset KMH protsessi ajalist kulgemist on KMH programmi koostamise ajal raske fikseerida, seetõttu tuleb ajagraafikut lugeda ligikaudseks tegevuste toimumise ajaks.

Täpsustav teave avalikusse kaasamise ürituste kohta ja KMH aruande avaliku arutelu täpse toimumisaja kohta antakse seadusega ettenähtud korras.

Tabel 1. KMH eeldatav ajagraafik

Keskkonnamõju hindamise etapp	Aeg
KMH ettevalmistamine, andmete kogumine	Alates oktoober 2008
KMH algatamine	15.12.2008
KMH programmi koostamine	detsember 2008 – jaanuar 2009
KMH programmi avalikust arutelust teadaandmine	detsember 2008
KMH programmi avalik väljapanek ja avalik arutelu	Avalik väljapanek: 14-29 jaanuar 2009. Avalik arutelu: 29 jaanuar kell 18:00
Avalikul arutelul tehtud ettepanekute lisamine ja nendega arvestamise/ mitteametamise põhjendamine	Eeldatavalt kuni 2 nädala jooksul peale avaliku arutelu toimumist
KMH programmi esitamine heakskiitmiseks Keskkonnaametile	
KMH programmi heakskiitmine	30 päeva jooksul pärast programmi esitamist
KMH aruande koostamine	veebruar – juuli 2009
KMH aruande avalik arutelu	august 2009
Avalikul arutelul tehtud ettepanekute lisamine ja nendega arvestamise/ mitteametamise põhjendamine	Eeldatavalt kuni 2 nädala jooksul peale avaliku arutelu toimumist
Aruande esitamine heakskiitmiseks Keskkonnaametile	
Aruande heakskiitmine ja keskkonnanõuete määramine	30 päeva jooksul pärast aruande esitamist

Kogu keskkonnamõju hindamise protsessi perioodil on KMH töögrupp valmis huvilistele tutvustama töö käiku. Informatsioon KMH kohta on muuhulgas üleval ka koduleheküljel www.hendrikson.ee Avalikud dokumendid jaotuses.

6. Andmed arendaja kohta ning ekspertrühma koosseis

Arendaja: Ida Teedekeskus¹
Kontaktisik: Rainer Kuldmaa
E-Mail: rainer.kuldmaa@ida.mnt.ee
Aadress: Vallikraavi 2, 44306 Rakvere,
Tel +372 3258727, faks +372 3258722

Projekteerija: Destia Eesti AS
Kontaktisik: Taavi Tõnts
E-Mail: taavi.tonts@destia.fi

Keskkonnamõju hindaja on OÜ Hendrikson & Ko (aadress: Raekoja plats 8, 51004 Tartu; Pärnu mnt. 30-4, 10141 Tallinn). KMH ekspertrühm koosneb järgmistest liikmetest:

o Jaak Järvekülg	KMH ekspert (litsents KMH0127)
o Heikki Kalle	KMH ekspert (litsents KMH0039)
o Veiko Kärbla	keskkonnaspetsialist (müra, õhusaaste)
o Ülle Jõgar	keskkonnaspetsialist (floora)
o Kaile Peet	keskkonnaspetsialist (fauna).

Töö käigus selguval vajadusel kaasatakse täiendavaid asjatundjaid.

7. KMH programmi avalikul väljapanekul ja arutelul laekunud ettepanekutest ja muust tagasisidest

Menetlusosalised, keda, ja infokanalid, mille kaudu, käesoleva KMH käigus teavitatakse:

- o Ametlikud Teadaanded (algatamine, programmi ja aruande avalik väljapanek ja arutelu, programmi ja aruande hekskiitmine).
- o Kuulutused piirkonna üldkasutatavates kohtades.
- o Ajalehes Virumaa Teataja (programmi ja aruande avalik väljapanek ja arutelu).
- o Kirjaga teavitatakse KMH algatamisest ning programmi ja aruande avalikust väljapanekust ja avalikust arutelust:
 - Lääne-Viru Maavalitsus;
 - Rakvere Vallavalitsus;
 - Haljala Vallavalitsus;
 - Rakvere Linnavalitsus;
 - Keskkonnaamet²;
 - Riiklik Looduskaitsekeskus, Järva-Lääne-Viru regioon;
 - Virumaa Terviseakitsetalitus, Lääne Virumaa osakond;
 - Eesti Keskkonnaühenduste Koda;

¹ Vastavalt Majandus- ja Kommunikatsiooniministri 12.12.2008 käskkirjale nr 458 toimus 1. jaanuarist 2009 Viru Teedevalitsuse nime muutus. Viru Teedevalitsus nimetati ümber Ida Teedekeskuseks

² Enne 01.02.2008 Lääne-Virumaa Keskkonnateenistus

Keskkonnainspektsioon, Ida regioon, Lääne-Virumaa büroo;
Maanteeamet;
Muinsuskaitseamet;
Viru Maaparandusbüroo;
Riigimetsa majandamise keskus;
Maa-amet;
Muud menetlusosalised (võivad lisanduda töö käigus).

Programmi ja aruande **heakskiitmisest** teavitab Keskkonnaamet.

KMH programmi avalikustamine

KMH programmi avalik väljapanek toimus ajavahemikus 14. jaanuarist 2009 kuni 29. jaanuarini 2009 (kuulutuste koopiad lisatud lisas 3). Avaliku väljapaneku ajal saadi kirjalikud kommentaarid Toivo Olvilt. Kommentaarid ei andnud alust KMH programmi täiendamiseks. Kirjadele vastati (kirjade ja antud vastuste koopia on lisatud lisas 4).

KMH programmi avalik arutelu toimus 29. jaanuaril 2009 kell 18.00 (kuulutuste koopiad lisatud lisas 3). Arutelust võttis osa 23 inimest. Avalikul arutelul ei tehtud ettepanekuid KMH programmi täiendamiseks. Samas pakuti kohaletulnute poolt välja uusi ideid projekteeritavate teede lahenduste jaoks. Projekteeerija märkis tehtud ettepanekud kaardile, et ideid projekti käigus läbi töötada ja edasi arendada. Avaliku arutelu protokoll on lisatud lisas 5.